

9:3-5 Looking for the donkeys

1. Ralbag to Shemuel I 12, Lesson 5

החמישי הוא ההודיע שלימות משער שאול במה שאמר "פן יחדל אבי מן האתונות ודאג לנו", כי כן היה הענין כפי מה שסופר בזה הספור. והנה יש לזה הכח מבוא בענין הנבואה.

9:6-14 Looking for Shemuel

2. Radak to Shemuel I 9:9

קבלו חז"ל כי שמואל הנביא כתב ספרו. וזה המעשה היה בסוף ימיו כי בחיי שאול מת שמואל ושאול לא מלך כי אם שתי שנים. אם כן מה הוא 'לפנים' או מהו 'היום'? יתכן לפרש כי קריאת הרואה לנביא כמו שהיה לפניו כן היה היום שכתב שמואל זה, ומה שאמר "לפנים" אין רצונו לומר שנפסק היום אלא רוצה לומר כי מלפנים היתה זאת הקריאה שקראו לנביא שאול ונערו 'רואה' כמו שאמרו "היש בזה הרואה" "איזה בית הרואה", אבל מקרוב בימי שמואל שנפרצה הנבואה ויצאו דברי הנביאים בישראל, הן בתוכחות הן בעתידות, היו קוראים גם כן לרואה 'נביא' לפי שלשון 'נביא' הוא לשון דבור מענין 'ניב שפתים', ואף על פי שאינם שורש אחד. ובימי שמואל יש שהיו קוראי 'רואה' כדברי הקדמונים ויש שהיו קוראים 'נביא'. ופירושו 'רואה' שרואה במראה הנבואה העתידות, או מה שמצוה לפי שעה להגיד. וכן "זאת לפניו בישראל וגו' שלף איש נעלו" כי מלפנים היה ואתו היום גם כן היתה זאת התעודה, ועוד היום הוא הקנין שקונין בו כל דבר:

3. Mahari Kara to Shemuel I 9:9

מה שאנו קורין עכשיו 'נביאים' בדורות האחרונים, היו קורין דורות הראשונים 'רואה', כמו בדורו של שמואל ששאלו לנערות היוצאות מים לשאוב "היש בזה הרואה" (פסוק י"א), כך היו נקראין בדורות הראשונים שהיו **מגידיים לאיש ואיש כמעלליו ומראין לו עון שעתיד לקרותו בכך ומשיבים אותם מרשעם ומדרך הקשה אם היה אחד בעיר ושנים במשפחה שחוטאים**. אבל משרבו החוטאים שהיו משוטטים בכל חוצות ואין איש עושה משפט וצדקה מבקש אמונה, וישלח ד' ביד כל נביא וכל חוזה לאמר שובו נא מדרכיכם הרעים, יום השכם ושלוח, חזרו לקראו אותם 'נביאים' על שם שמוכיחין לישראל, כי נבואה הוא לשון דיבור ולשון תוכחה כמו "בורא ניב שפתים" (ישעיהו נז:ט)...
מכלל ספר זה לא נכתב בימי שמואל, שכשתחזור על כל המקרא לא תמצא שנקרא נביא רואה כי אם כאן שהוא אומר "איזה בית הרואה" (פסוק י"ח) למדת שדורו של שמואל הוא נקרא 'לפנים בישראל' דור אחרון לשמואל, ועל אותו הדור הוא אומר כי לנביא היום וגו'. ורבותינו זכרוניהם ברכה אמרו ששמואל כתב ספרו, והמאיר לארץ ישים מחשך לאור ומעקשים למישור.

4. Malbim to Shemuel I 9:10-11

ויאמר. שאול ראה כי טובה עצת הנער שהוא יהיה השואל והנותן, ולכן אמר "לכה נלכה", אתה תהיה העקר בהליכה ואני הטפל. וגם זה היה מאת ד' שיחשוב שאול להתנכר לפני הרואה לבל יתראה לפניו כאיש נכבד, וראה כי בכ"ז הכיר הרואה כי עליו יציץ נזרו: המה. גם זה היה בהשגחה שאחר שאמר ד' כי כעת מחר אשלה אליך איש מארץ בנימין היה מוכרח שיגיע לפני שמואל ברגע זו שגבל ד', לא קודם ולא מאוחר, כמ"ש (להלן פסוק טז) כעת מחר, ולכן סבב שדברו הנערות עמו ועכבוהו באריכות לשונם עד בוא הרגע בצמצום:

5. Pirkei d'Rabbi Eliezer 36

רבי עקיבא אומר פל מי שיהא נכנס לעיר ומוצא נערות לפניו ורפף מלחמת לפניו. ומנין תדע שיהא כן, בא וראה מאליעזר עבד אברהם שצעד לא נכנס לעיר מוצא נערות יוצאות לפניו, שצאמר [בראשית כד, יג] הנה אנכי נצב על עין המים וגו'. והקב"ה הצליח דרכו, שצאמר [שם נז] וד' הצליח דרכי. ועוד ממי אתה למד ממשנה רבנו, שצעד לא נכנס לעיר מוצא נערות יוצאות לפניו, שצאמר [שמות ב, טז] ולכהן מדון וגו', והצליח דרכו ועלה למלוכה. ומנין תדע לה שיהא כן, בא וראה מיצא עבד לא נכנס לעיר מוצא נערות יוצאות לפניו, שצאמר [בראשית כט, ו] והנה רחל בתו פאה עם הצאן:

6. Malbim to Shemuel I 9:6

והאיש נכבד. יען (1) היו נמצאים בעת ההיא אנשים אלקיים נכבדים באמת אבל בלתי מגידיים תעלומות ועתידות, ולאיש כזה לא הוצרך עתה כי לא יפיק חפצו לדעת מאבדת האתונות, (2) ונמצאו אנשים מגידיים עתידות ע"י קסמים והם בלתי נכבדים, עד שהגם ששיג מבוקשו ושיגהו קלון ממה שישאל דבר אלקים מאתם, לכן אמר (3) כי האיש הזה נכבד וגם כל אשר ידבר בוא יבוא. ולכן נלכה שם אולי יגיד לנו את דרכנו, ר"ל שיגיד לנו הענין שבעבורו הלכנו בדרך הזה שהוא דבר האתונות:

7. Responsa Ateret Paz I 3:Choshen Mishpat 16, citing Rav Yosef Yaavetz to Avot

ומה יענה הרב בכתוב (שמואל א' ט) "ויאמר שאול לנערו וגו' ויוסף הנער" וגו' הנה מבואר שזה היה דרך הדורשים דבר ד' מפי נביא שלא לבוא אליו בידיים ריקניות, אף אם יונח ששמואל לא קבל ממנו מאומה, להתיחדו במדה זו לעצמו, אבל ודאי יורה שכך היה המנהג לפניו בישראל. וגם שאול נביאים [לישנא דקרא נקט אף שזה היה אחר כך] וידע בלי ספק מנהגיהם ודרכיהם.

8. Malbim to Shemuel I 9:7-8

והנה התשורה לא היו נותנים רק אנשים נכבדים המתראים לפניו דרך כבוד, לא אנשים בני בלי שם אשר יבואו רק לשאול צרכיהם, והיה ערך התשורה כפי ערך כבוד הנותן והמקבל. אולם השכר שהיו נותנים השואלים בעד הפקת שאלתם היה כפי הטורח וכפי מהות הענין ששאלוהו עליו, וז"ש והנה אם נלך, הלא צריכים אנו, א] לשלם לו בעד טרחו ומה נביא לאיש, הגם שבזה יספיק דבר מועט כי הענין הנדרש שהם האתונות אינו ענין גדול, בכ"ז הלא

גם הלחם אזל מכלינו וכ"ש כי כסף אין. ב] הלא כשאתראה אנכי לפניו בהיותו איש נכבד ראוי שאקריב לו תשורה, ערך התשורה תהיה מצד שהוא איש אלהים ולא יראו פניו ריקם, ותשורה אין להביא, שזה אין במציאות כלל, כי זה יגדל לפי ערך המקבל והנותן: ויוסף. השיב הנער, זה אמת שאם תתראה אתה לפניו דרך ראיית פנים צריך אתה לתת לו תשורה, אבל העצה שרק אנכי אלך אצלו ובידי נמצא רבע שקל כסף שזה יספיק בעד שכר טרחו, ונתתי אותו אנכי בעד מה שיגיד לנו את דרכנו, ואנכי בהיותי נער משרת א"צ לתת תשורה:

9. Ralbag to Shemuel I 9:8

וידמה שנאמר בזה כי זה המתן לא היה אלא להעיר הנביא שיתבודד בעניני בעל זה המתן ובוזה האופן היתה מחשבתו מתבודדת בעניניו והיתה מגעת לו הנבואה בהם ולזה היה נהוג שיתנו לו השואלים ממנו דבר נבואה דבר מה לסבב שיתבודד מחשבתו בעניניהם ואולי היה זה עתה כי אולי מצד הזקנה לא היתה מגעת לו הנבואה בכמו אלו הענינים כי אם בזה האופן וכן מצאנו ביצחק שאמר לעשו שיביא לו מטעמים ויאכל כדי שתתבודד מחשבתו בעניניו זמן רחב ויגיע לו בדרך נבואה מה שעתידי לבא אליו כי אין מדרך השלם שיבקש כמו אלו הדברים לבקשת התענוג...

10. Malbim to Shemuel I 9:9

כותב הספר יודיענו בל נתפלא איך היה זה שעל שור ועל חמור ועל כל אבדה היו הולכים אל הרואה והיו נותנים לו בשכרו כסף ובעד ראיית פניו תשורה (כי לולא היה המנהג כן לא היה שאול אומר כן לנערו), מה שלא מצינו כזאת בכל הנביאים אשר היו אחרי הדור ההוא, אומר כי יש הבדל בין הנביא בדור אחרון ובין הרואה לפניו, שהנביא נקרא שמו על שם דברותיו ותוכחותיו (מלשון נבי שפתיים), על כי ד' דבר בו וישלחהו להגיד לעם פשעם ולבית יעקב חטאתם, ולא שלחהו במלאכות ד' רק לצורך עניני הכלל והגוי כולו ולא חל רוח"ק עליו להראותו דברים פרטיים הנוגעים אל היחידים, אבל הרואה נקרא בשמו על שם שהיה צופה ברוח"ק השורה עליו כל הדברים ההויים והעתידים וגם עניני היחידים ופרטיהם. ועל כן היו בורחים מן הנביא אשר היה תמיד מגיד פשע ומוכיח עלי עון, ורדפו אחר הרואה באשר כ"א השיג ממנו מבוקשו על הגניבה ועל האבידה ועל החולה ועל האשה והבנים, והיו נותנים לו תשורה ומתן בעבור שהתבודד לעיין על עניניהם.

11. Radak to Shemuel 9:7

לא היו יודעים אם היה מקבל ממון כמו הקוסמים שנותנים להם ממון השואלים מהם ותרגם יונתן אם מקבל ממון מה נעיל לנביא:

12. Midrash, Pesikta d'Rav Kahana 4

"בעמוד ענן ידבר אליהם" (תהלים צ"ט:ט), מצינו במשה שנידבר עימו בענן, דכת' "וירד ד' בענן ויתיצב וגו'" (שמות לד: ה)... ובאהרן נדבר עמו בעמוד ענן, "וירד ד' בעמוד ענן ויעמד פתח האהל ויקרא אהרן וגו'" (במדבר יב: ה). אבל בשמואל לא שמענו, ואיכן שמענו? "ותענינה אותם ותאמרנה יש הנה לפניך וגו'" (שמואל א' ט: יב). ר' יודן בשם ר' מרי בר יעקב אמרו להם הנשים אין אתם רואים ענן קשור למעלן מחצירו? ואין 'יש' אלא ענן, כמה דאת אמר ויש אשר יהיה הענן וגו' (במדבר ט: כ).

13. Radak to Shemuel I 9:10

ופירוש "יברך הזבח" יברך על הזבח. ואף על פי שעל הלחם היה מברך תחלה, לפי שעיקר סעודה היה הזבח אמר "יברך הזבח." או לפי שהזבח היה לו ברכה בפני עצמה כי כשהיו אוכלין זבחי שלמים היו מברכים עליו "אקב"ו לאכול הזבח, וברכת הלחם לא היתה פוטרת של זבח:

14. Talmud, Berachot 48b

וכל כך למה? לפי שהנשים דברניות הן. ושמואל אמר כדי להסתכל ביפיו של שאול... ורבי יוחנן אמר לפי שאין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא.

15. Ralbag to Shemuel I 12, Lesson 10

העשירי הוא להודיע לאשר יחקרו ממנו דבר מה שלא יקצר מהיישיר בו השואל גם במה שלא שאל שהוא צריך לשאול עליו...

9:15-25 Shemuel and Shaul meet

16. Radak to Shemuel I 9:16

כי פלשתים היו נלחמים בהם. מעת שזקן שמואל ולא היה יכול להוכיחם, חטאו, ופלשתים משלו בהם עד ששמו בארצם נציבים. וזעקו אל ד' ואמרו לשמואל להקים להם מלך להושיעם:

17. Abarbanel to Shemuel I 9:16

אין פירושו שהיו צועקים מפני פלשתים ושהיו צריכים אל מלך שאול להושיעם כמו שפירשו המפרשים, כי אין מעצור ביד ד' להושיע את ישראל על ידי השופט! אבל הוא בהפך שאמר לשמואל שהנה יצוה אותו שימשח את שאול לנגיד, לא להיותו הכרחי ומועיל, כי אם למלא משאלות ישראל ובקשתם הרעה...